www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری

# تەقدىرنىڭ چاقچىقى

## (چۆچەك)

بۇرۇنقى زاماندا، ھەزرىتى لوقمان ھېكىم يۇرتتا تېبابەتچىلىك ئىلمى بىلەن نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كېسىلىنى ساقايتىپتۇ. ھەزرىتى لوقماننىڭ ئۆيى شەھەرنىڭ كۈنپېتىش تەرىپىدە بولۇپ، ئىشىك ئالدى چوڭ يولنىڭ كۈنچىقىش تەرىپىگە روبىرۇ كېلىدىكەن. ھەزرىتى لوقماننىڭ خاسىيەتلىك قولى ئاغرىق ئازابىدا قىينىلىپ، سامانداق سارغايغان، ھاياتتىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، بۇرنىغا ئۆلۈم پۇراپ تۇرغان تالاي بىمارلارنىڭ كېسىلىگە شىپالىق ئاتا قىلىپ، ئۇلارنى گۆر ئاغزىدىن قايتۇرۇپ كېلىپ، كۈنىنىڭ سېرىقىنى كۆرۈشكە، ھاياتتىن بەھرلىنىشكە نېسىپ قىلىپتۇ. لوقمان بەرگەن دورىلار بىمارلارنىڭ بەدىنىدىكى كېسەللەرنى يىلتىزى بىلەن داۋالىسا، ئۇنىڭ بىمارلارغا قىلغان ھاياتبەخش، ھېكمەتلىك سۆزلىرى دەرتمەنلەرگە روھى ئوزۇق، يۈرىكىدىكى ھەسرەت ـ نادامەتكە شىپا بولۇپ، ھاياتىنىڭ لەززىتىنى تېتىشىغا سەۋەب قىپتۇ. ھەزرىتى لوقماننىڭ تېبابەتچىلىكتىكى شۆھرىتى كۈللى ئالەمگە پۇر كېتىپتۇ. جاھاننىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن، ساقىيىشتىن ئۈمىد قالمىغان ئېغىر كېسەلگە مۇپتىلا بولغان بىمارلار ئارقا ئارقىدىن لوقماننىڭ ئالدىغا كېلىپ داۋالىنىپ، كېسەلدىن تامامەن سەھەت تېپىپ، يۈرتلىرىغا خۇشال قايتىشىپتۇ. ھەزرىتى لوقماننىڭ تېخىمۇ داڭقى چىقىشقا باشلاپتۇ.

ھەزرىتى لوقمان بۇيۇك ئاللاھنىڭ قۇدرىتى بىلەن ئۆزىگە كۆرۈنگىلى كەلگەن بىمارغا بىرلا قاراپ، رەڭگى ـ رۇخسارىغا سەپ سېلىپ كېسەلنى تامامەن بىلىۋالىدىكەن. مەزكۇر بىمارنىڭ ياتقان يېرىگە بىر پارچە قەغەز قىستۇرۇپ ياكى قولىغا بىر پارچە قەغەز تۇتقۇزۇپ قويۇپ ماڭىدىكەن. بۇ قەغەزگە پالانى ئوت ـ چۆپتىن يىسەك، ياكى پوكۇنى دورا ـ دەرمانىدىن ئىچسەك، كېسىلىڭ تامامەن ساقىيىدۇ، دەپ يېزىلغان بولىدىكەن. ھەرقانداق بىمار لوقمان ئەلەيھىسسالام بۇيرىغان دورىنى ئۇزمەي ئىچسە كېسىلى سەللىمازا ساقىيىپ كېتىدىكەن.

بۇ دىياردا ئۆمرى دەريا بويىدىلا ئۆتكەن بىر بوۋاي ئۆتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئىسمى ئەخمەت ئىكەن، 7 ئوغلى بار ئىكەن. ئەخمەت بوۋاي 70 ياشلاردىن ھالقىغان كىشى بولۇپ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە پۈتى باسمايدىغان، قولى تۇتمايدىغان، ئۆز ھاجىتىدىن چىقالمايدىغان ئېغىر پالەچ كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قاپتۇ. كۈن ئايىنى قوغلىشىپ، يىل يىلنى ھەيدەپ ئۆتۈۋېرىپ-تۇ. ئاردىدىن نۇرغۇن يىللار ئۆتۈپ كېتىپتۇ. بوۋاينىڭ كېسىلى بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ كېتىپتۇ. كېسەل ئازابىدا بوۋاي بەك قىينىلىپ كېتىپتۇ. 7 ئوغۇل مەسلىھەتلىشىپ دادىسى-نىڭ كېسىلىنى لوقمانغا كۆرسىتىش ئۈچۈن، دادىسىنى نۆۋەت بىلەن كۆتۈرۈپ، ھەزرىتى لوقماننىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىپتۇ. كېسەل كۆرسەتكىلى كەلگەن بىمارلار ناھايىتى كۆپ ئىكەن. بىر ھازادىن كېيىن ھەزرىتى لوقمان 7 ـ 8 شاگىرتىنى باشلاپ ئۆيدىن چىقىپ كەپتۇ ـ دە، بىر باشتىن كېسەللەرگە قاراپ چىقىپ، ئۇلارغا دورا بۇيرۇپ مېڭىپتۇ. چۈنكى ـ زېرەك شاگىرتلار لوقماننىڭ دېگەنلىرىنى خەتكە پۈتۈپ، كېسەلنىڭ ياتقان يېرىگە قويۇپ مېڭىپتۇ. لوقمان ھېكىم ئەخمەت بوۋاينىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويماي، چەت ياندا تۇرغان بىر بىمارنى كۆرگىلى ئۆتۈپ كېتىپتۇ. جەمئى بىمارلار كۆرۈلۈپ بولۇپتۇ. پەقەت ئەخمەت بوۋاي بىلەن 7 ئوغلىلا قاپتۇ. دەل شۇ پەيتتە، ئوغۇللارنىڭ چوڭى ھەزرىتى لوقماننىڭ ئالدىنى توسۇپ:

— ئەي لوقمان ھېكىم، دادام ئۇزۇن يىل كېسەللىك ئازابىنى تارتتى، دادامنىڭ كېسىلىنى بىر داۋالاپ قويسىلا ئىكەن، — دەپ يېلىنىپتۇ. ھەزرىتى لوقمان:

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری



— ئەي ئوغۇل دادالك ساقايماس كېسەلگە مۇپتىلا بولۇپتۇ، ئۇنىلك كېسىلىگە: يىلتىزسىز سۇ، ئادەمزات دىدارىنى كۆرمىگەن 40 يىللىق ئادەم باش سۆڭىكى بولسا، باش سۆڭىكى يىلتىزسىز سۇدا تولسا، ئۇ سۇنى ئادەمزات دىدارى كۆرمىگەن 40 يىللىق ئىلان ئىچىپ، ئىچكەن سۇنى شۇ باش سۆڭىكىگە ياندۇرسا، شۇ سۇنى دادائىلار ئىچسە شىپا بولۇپ كېسىلى پۈتۈنلەي ساقىيىدۇ. بولمىسا ئۆلۈپ كېتىدۇ، بۇ سەۋەبىنىلك ئالىمى، دادائىلارنى قايتۇرۇپ كېتىپ، مەن دېگەن سەۋەبنى قىلىپ كۆرۈڭلار! — دەپ شاگىرتلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ قايتىپ كېتىپتۇ. ئۇلار نېمە قىلارىنى بىلەلمەي يىغلاپ قاخشاپتۇ. ئاخىرى تەڭرىگە تەۋەككۈل قىلىپ دادىسىنى يۇدۇپ قايتىپ كېتىپتۇ. ئۆلمىگەن جاندا ئۈمىد بار، دېگەندەك بالىلار دادىسىنىلىك هاياتىنى ساقلاپ قېلىش ۋە سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن، لوقمان هېكىم بۇيرىغان نەرسىلەرنى ئىزدەپ، تەرەپكە ـ تەرەپكە مېڭىشىپتۇ. ئۇلار ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇققا چىداپ، تومۇزنىلك ئىسسىقى، قەهرىتان قىشنىلك چايانەك چېقىشلىرىغا بەرداشلىق بېرىپ، دادىسىغا شىپا بولىدىغان يىلتىزسىز سۇ، 40 يىللىق باش سۆڭىكى، 40 يىل ئادەم دىدارى كۆرمىگەن ئىلان قۇسۇپ ياندۇرغان سۇنى ئىزدەپ، جاهانىنىلك هەممە يېرىگە بېرىپتۇ. چىقمىغان دۆڭ، چۈشمىگەن ئوي (پەس) قالماپتۇ. بار ئامالىلارنى قىلىپتۇ، كىشىلەرگە يېلىنىپ يالۋۇرۇپتۇ. هېلىقى نەرسىلەرنى ئىزدەپ قورقۇنچلۇق هالك ـ يارىلارغىمۇ چىقىپ ـ چۈشۈپتۇ. بىراق هېچقانداق يەردىن ئۇ نەرسىلەرنى هەرگىز تاپالماپتۇ. ئەخمەت بوۋاينىلك كېسىلى كۈندىن ـ كۈنگە يامانلىشىپ كېتىپتۇ. ئۇنىلك كۆڭلىگە ئاجايىپ بىر خىيال كېلىپتۇ.

كۈنلەرنىلك بىر كۈنى بوۋاي بالىلىرىنى قېشىغا چاقىرىپ شۇنداق دەپتۇ:

— ئەي بالىلىرىم! پىشانىگە پۈتۈلگەندىن قېچىپ قۇتۇلغىلى بولماس. مېنىلك پىشانەمگە پۈتۈلگەن كۆرەر كۈنۈم شۇنچىلىك ئوخشايدۇ. مېنى باقمىىز، كېسىلىنى ساقايتمىىز، دەپ قىيىلىپ جاپا چېكىپ يۈرمەڭلار! بولدى بەس! سىلەرگە تاپىلايدىغان ۋەسىيىتىم شۇكى: مېنى مۇشۇ پېتىم، پاكىز يۇيۇپ ـ تاراپ كېپەنلەپ، يەرلىككە قويۇپ كېتىپ قېلىڭلار. مەن ئاقىۋەت باردىغان ماكانىمدا يېتىپ ئاللاهقا يېلىنىاي! نەزىرىمنى جامائەتكە ئوبدان قىلىپ بېرىڭلار! مەن سىلەردىن ئىككىلا ئالەم رازى بولۇپ كېتەي، — دەپ يىغلاپ هۇشىدىن كېتىپتۇ.

بالىلىرىنىلك يۈرىكى ئېزىلىپ، هۆركىرىشىپ يىغلاپ هازا ئېچىپتۇ. ئۇلار ئاتىسىنىلك ئىرادىسىگە بويسۇنۇپ، دادىسىدىن رازىلىق ئېلىپ، دادىسىنى يۇيۇپ تاراپ كېپەنلەپ، قەدىمكى قەبرىستانلىقتىكى ئۆزىنىلك ئاتا ـ بوۋىلىرى ياتقان بىر لەھەتكە ئەپكىرىپ قويۇپ يېنىپ چىقىشىپتۇ. ئوتتۇرانچى ئوغۇل ئاكا ـ ئىنىلىرىغا لەھەتىنىلك ئاغزىنى ئەتمەي، دادامنىلك هالىنى كۆزىتەيلى، دەپ مەسلىھەت بېرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلار دادىسىغا قىيماي ئۆيلىرىگە قايتىپ كېتىپتۇ.

بوۋاي بىر هازادىن كېيىن هۇشىغا كېلىپتۇ، كۆزىنى ئېچىپ ئۆزىنىلك قاپ ـ قاراڭغۇ گۆر ئىچىدە ياتقانلىقىنى بىلىپتۇ. بوۋاينىلك پۈتۈن بەدىنى ئوتتەك قىزىپ كېتىپتۇ هەم قاتتىق ئۇسساپ كېتىپتۇ. شۇ چاغدا تالادا چاقماق چېقىپ يامغۇر شارقىراپ يېغىپ كېتىپتۇ. ئەخمەت بوۋاي بەدىنىنى سۆرەپ يۇمۇلاپ گۆرنىلك ئېغىزىغا يېتىپ كەپتۇ. بېشىنى تالاغا چىقىرىپتۇ. يامغۇردىن بىر تامچا ئېغىزىغا چۈشۈپتۇ. بوۋاي ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، قانداق قىلىپ بولسۇن، جېنىنى ئالقىنىغا ئېلىپ سۆرۈلۈپ يۇمۇلاپ تالاغا چىقىۋاپتۇ. يامغۇر شارقىراپ يېغىۋاتقاچقا، زېمىن چىلىق ـ چىلىق لاي بولۇپ كەتكەن ئىكەن، لېكىن سۇ يىغىلغان يەر يوق ئىكەن. بوۋاينىلك ئۇدۇلىدىكى يېقىنلا يەردە بىر ئادەمنىلك باش سۆڭىكى تاۋاقتەك ئاسمانغا قاراپ ياتقان ئىكەن.

ئەخمەت بوۋاي شۇ باش سۆڭەككە يىغىلىپ قالغان سۇنى ئىچەي، دەپ شۇ تەرەپكە سىلجىپتۇ. دەل شۇ پەيتتە ياندىكى قەبرىدىن توقماقتەك بىر قارا ئىلان سويلاپ چىقىپ، باش سۆڭىكىدىكى يىغىلغان سۇنى بىرلا دەم تارتىپ ئىچىۋېتىپ، ئارقىدىنلا يەنە باش سۆڭەككە

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری



سۈنى غارقىرتىپ ياندۇرۇۋېتىپ كۈشۈلداپ بىر تۆشۈككە كىرىپ كېتىپتۇ. ئەخمەت بوۋاي «ئىلاھىي تەقدىر ماڭا مۇشۇ كۈننى كۆرۈنلاشتۇرغان ئوخشايدۇ. نېمە بولسا بولسۇن ئىلاننىڭ زەھىرىنى ئىچۈۋلىپلا ئۆلەي» دەپ ئويلاپ، ئۆمۈلەپ بېرىپ كاللىدىكى ئىلاننىڭ زەھىرىنى قانغۇدەك ئىچىپتۇ ـ دە، تەشنالىقى قېنىپ، مىڭ جاپا بىلەن گۆر ئىچىگە ئۆمىلەپ چۈشۈپ يېتىۋاپتۇ. بوۋاي ئەزرائىلنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ يېتىپ، كۆزى ئۇيقىغا كېتىپتۇ، ئەتىسى تاڭ ئېتىپتۇ. بوۋاي ئويغىنىپ كۆزىنى ئاچسا، گۆر ئىچىدە ياتقىدەك. پۈتۈن بەدىنى يەڭگىل، تىمەنلىشىپ كۈچكە تولۇپتۇ، پۈت ـ قوللىرى ساپ ـ ساق تۇرغىدەك، ئۆزى ياشىرىپ قالغانمىش. بوۋاي بۇ نېمە ئالامەتتۇ؟ دەپ ھەيران بولۇپ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ سىرتقا چىقىپتۇ. تۆت تەرەپكە نەزەر تاشلاپتۇ. ئوغۇللارنىڭ كىچىكى دادىسىنىڭ ئەھۋالىنى نېچۈك بولغاندۇ؟ بېرىپ كېلەي، دەپ تۈپراق بېشىغا كەپتۇ. كەنجى ئوغۇل دادىسىنىڭ ساپ ـ ساق ھەم ياش تۇرغىنىنى كۆرۈپ ھەيران بولۇپ قېتىپ قاپتۇ. دادىسى كەنجى ئوغلىنى كۆرۈپ ئاكىلىرىنى چاقىرىپ كېلىشكە بۈيرۇپتۇ. تۈپراق بېشىغا ھەممەيلەن جەم بولۇشۇپتۇ ـ دە، ھەيران بولۇپ دادىسى بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشۈپ مۇنداق دېيىشىپتۇ:

— لوقمان دېگەن ساختىپەز تېۋىپ ئىكەن. دادامنى ساقىيالمايدۇ دېگەنتى. دادىمىز ساقىيىپ قاپتىغۇ؟ بىز ئۇنى تېپىپ تازا رەسۋا قىلىپ، يالغانچىلىقىنى خەلقئالەمگە ئاشكارە- لايلى، — دەپ مەسلىھەت قىلىشىپتۇ. دادىسىنى باشلاپ ھەزرىتى لوقمان ھېكمىنى ئىزدەپ مېڭىشىپتۇ. ئۇلار دادىسىنى لوقمانلىق ئىشكى ئالدىدا تۇرغۇزۇپ قويۇپ، ھەزرىتى لوقماـ نىڭ ئالدىغا كېرىشىپتۇ ۋە ھەممىسى بىردەك:

— ئەي لوقمان ھېكىم! سەن ئۇلۇغ ھۆكۈما تۇرۇپ، بىزنى ئەخمەق قىلىپسەن، سەن يالغانچى ئىكەنسەن. دادامنى ساقايمايدۇ، ئۆلۈپ كېتىدۇ، دەپ داۋالىيالمىغانلىقىڭ، مانا دادىمىز ساقىيىپ كەتتىغۇ! — دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.

ھەزرىتى لوقمان ھېكىم دەپتۇكى:

— ئەي ئوغۇللار، سەبرى قىلىڭلار. مەن سىلەرگە، دادائىلارنىڭ كېسىلىنى داۋالاپ ساقايتىش ئۈچۈن يىلتىزسىز سۇ بولسا، ئادەمزات دىدارىنى كۆرمىگەن 40 يىللىق باش سۆڭىكى بولسا، ئۇ باش سۆڭەك يىلتىزسىز سۇدا تولسا، ئۇ سۇنى ئادەمزاتنى 40 يىل كۆرمىگەن ئىلان ئىچسە ۋە شۇ كاللىغا ياندۇرسا، ئاندىن شۇ سۇنى دادائىلار ئىچسە كېسىلى پۈتۈنلەي ساقىيىدۇ، بولمىسا ئۆلىدۇ. سىلەر سەۋەبىنى قىلىپ كۆرۈڭلار، دېمىگەنمىدىم. سىلەر شۇنداق قىلالامتىڭلار؟ — دەپتۇ. ئوغۇللار زۇۋان سۇرەلمەپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلاپ تۇرغان ئەخمەت بوۋاي توۋا قىلدىم، دەپ يۈگىرەپ كىرىپ قار ـ يامغۇر ياش تۆكۈپ، لوقمان ھېكىمنىڭ ئايىغىغا يىقىپتۇ:

— ئەي ھېكىم، سەن دېگەندەكلا ئىش بولدى. مەن قەبرىستانلىقتا باش سۆڭىكىگە ئىلان ياندۇرۇپ قويغان سۇنى ئىچكەن ئىدىم. مانا سەھەت تاپتىم، — دەپ قەبرىستانلىقتىكى كەچمىشلىرىنى لوقمان ھېكىمگە ھەم توپلىشىپ تۇرغان جامائەتكە بايان قىلىپ بېرىپتۇ. پۈتكۈل جامائەت بۇنىڭدىن قاتتىق ھەيران قېلىشىپتۇ. ئوغۇللار ئەتراپتىكى خالايىققا قاراپ:

— تەقدىرنىڭ بۈيرۇقى ئاجايىپ ئىكەن، — ھەزرىتى لوقمان ھەقىقەتەن خىسلەتلىك، كاتتا، دانىشمەن ھېكىم ئىكەن، — دەپ ئاتا ـ بالا ھەممىسى ھەزرىتى لوقمانغا تازىم بىجا كەلتۈرۈپتۇ. شۇندىن تارتىپ لوقمان ھەكىمنىڭ شۆھرىتى كۈللى جاھانغا تارقىلىپ، نامى دەۋردىن دەۋرگە داۋاملىشىپتۇ.

توپلاپ، رەتلىگۈچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق كىنو فىلىم تارقىتىش ـ قويۇش شىركىتىدىن — توختى ئوبۇلقاسىم

— ئېيتىپ بەرگۈچى: قەشقەر كونىشەھەر ناھىيە بۇلاقسۇ يېزىسىدىن ـ ھوشۇرخان موللاق